

РАВНОПОСТАВЕНОСТ НА ПОЛОВЕТЕ В ГЕРМАНСКАТА ХРИСТИЯНДЕМОКРАЦИЯ

Венцислав Георгиев

Философията:
предизвикателства
и перспективи

GENDER EQUALITY IN GERMAN CHRISTIAN DEMOCRACY

Ventsislav Georgiev

Abstract. The Christian image of man stands at the heart of the Christian-democratic political ideology of Germany: “So God created man in his own image; he created him in the image of God; he created them male and female” (Genesis 1:27). According to the Germany’s Christian-democrats each person has the same inalienable dignity, since men are created in the image and likeness of God. This is the fundamental Christian democratic thought, which forms the basic Christian democratic principles: freedom, solidarity and justice. Based on the Christian image of man, gender equality policy also finds its place in the principles of justice and freedom. One of the main goals of this report is to examine whether the principles of gender equality are respected from the Christian democrats in Germany and how effective they are.

Key words: Christian democracy, gender equality, women rights, CDU etc.

Въпросът за равноправието между половете в немското общество се поставя още в епохата на Просвещението. В исторически план до този момент високият статус на жената се е свързвал с нейната политическа сила (жена на трона) и с влиянието ѝ върху живота на мъжа. Едва в периода на Немското просвещение под влияние на романтиците жената постепенно се възприема като равноправен член на обществото (Uzunova 2017: 344).

В политически аспект, първата голяма победа в борбата за правата на германските жени е през 1918 г., когато се въвежда всеобщо избирателно право. Следва период от няколко десетилетия, характеризиращ се с плавно разширяване техните граждански и лични права и свободи. Съществено развитие на концептуалната политика по отношение равнопоставеността на половете в германското общество се разработва от Християндемократичния съюз (ХДС)

на Германия в началото на 90-те год. на XX век.

Първият официален документ на германския Християндемократичен съюз, който описва позицията му по отношение на равноправието на половете, е принципната програма „Свобода в отговорността“¹. Тя е приета от най-висшия орган на партията – партийния конгрес, провел се през февруари 1994 г. в гр. Хамбург. Необходимостта от вземане на принципино решение по въпроса от страна на Съюза е продиктувана както от неговата нарастваща актуалност, така и от свързаните с него вътрешнополитически и социални проблеми в края на 80-те и нач. на 90-те год. на XX век. Един от първите такива случаи е свързан със съдебните решения по делата срещу недостатъчната справедливост на пенсионната реформа от 1986 г., целяща да въведе бонус от една година трудов стаж за всяко родено дете за германските майки, родени след 1921 г. През 1992 г. съдът в Карлсруе и Европейският съд на правата отсъждат в полза на майките, като постановяват на законодателите в следващите пенсионни реформи да приложат по-ефективни начини за възнаграждаване на времето, прекарано в отглеждане на деца. Още преди да бъде законово прието, предложението поражда обществено недоволство, а зародилите се от него граждански протести са показателни колко са наболели въпросите, свързани с правата на жените и равноправието на половете в иначе силно социалната ФРГ (Mushaben 2001: 207).

В принципната програма от 1994 г. ХДС развива своята концепция за равнопоставеност на половете, базирайки се на основополагащия за християндемократията християнски образ на човека. Поставя се амбициозната цел да се изгради общество от равноправни партньори, в което мъжете и жени признават своите ценности и си разпределят всички задължения поравно както семейни, така и обществени. Впечатление прави либералният характер на документа. В него няколкократно се засяга темата за предоставяне възможността на жените и мъжете да се развиват според своите наклонности, заложби и желания.

---

¹ “Freiheit in verantwortung”, grundsatzprogram der CDU Deutschlands, Hamburg, 1994, достъпно на: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3c7580d4-1a63-31f6-5d94-4f057de659c0&groupId=252038, посетен на: 25.06.2019 г.

В Хамбургската програма от 1994 г. се обръща специално внимание на поощряването и насърчаването на участието на жените в политиката и управлението, като се изтъкват приоритетите на техния специфичен светоглед и опит. Трябва да се отбележи, че политическият възход на настоящия федерален канцлер Ангела Меркел започва именно през 1994 г., когато канцлерът Хелмут Кол я назначава за министър на околната среда и ядрената безопасност.

Хамбургската програма поставя началото на политиката за социална закрила на труда в семейството, която включва признаване на целия период на майчинство за трудов стаж, увеличаване на социалната помощ за самотните родители, увеличаване на добавките за отглеждане на деца, както и промяна на законодателството, която да предоставя на служители и работодатели възможност за заетост с плаващо работно време – възможност от която голяма част от съвременните млади майки в Германия се възползва. Програмата обаче не разглежда въпроса за равнопоставеност на половете само през призмата за правата на жените, а през идеята за създаване на общество, в което жените и мъжете съжителстват в равноправие. В нея изрично се споменава, че политиката на ХДС за равноправие на половете е насочена както към жените, така и към мъжете, което включва бъдещо осигуряване на законодателна промяна по отношение на трудовата политика, която да осигури възможност за мъжете да участват равноправно в процеса на отглеждане на деца. Както и работа в посока изравняване на възнагражденията на жените и мъжете².

Как стоят обаче нещата на практика в Германия днес, четвърт век след приемане на Хамбургската програма?

ХДС управлява Германия общо 18 от последните 25 години след приемането на принципите по отношение на равноправието на половете – достатъчно дълъг период за прилагане на теоретичните идеи в политическата практиката. Към края на 2018 г. обаче тенденцията за изравняване правата на жените и мъжете в Германия не изглежда положително. В подкрепа на това твърдение може да се изтъкне фактът, че делът на жените в Германския бундестаг днес е най-ниският от 1999 г. насам. Все още съществува значително раз-

---

² Пак там, с. 19.

личие във възнагражденията на жените и мъжете, както и във възможностите за кариерно израстване. На законодателно ниво развитите страни полагат усилия да се справят с проблема за неравенството на половете чрез различни антидискриминационни закони, особено по отношение на работното място (Uzunova 2018: 375). Що се отнася до прилагане на политиката за равнопоставяне на половете през последните 25 години, германските християндемократи изглежда се концентрират предимно върху разширяване на социалната политика, засягаща този принцип.

Масшабно проучване, свързано с равнопоставянето на половете в държавите от ЕС, се провежда периодично от Европейския институт за равенство между половете (EIGE). За целта на проучването е изработен специален инструмент за измерване на равенството между половете, наречен Индекс за равенство между половете (GEI)³. Той обхваща изследвания на следните шест области: правомощия, време, знание, здраве, заплащане и работа. Това показва, че джендър аспектите на политическия дневен ред отдавна са надхвърлили тесните граници на бинарната опозиция „мъжко–женско“ (Марковска 2015: 16). Последното проучване на EIGE от 2017 г. показва, че Германия се намира на 0,7 пункта под средната стойност за ЕС. Причините за това се коренят в следните няколко проблема. Коефициентът на заетост на жените е по-малък от този на мъжете. Парадоксален е ефектът от законовото имплементиране на гъвкавото работно време за младите майки. Първоначалното въвеждане на тази мярка от законодателите цели по-бърза интеграция на младите майки на пазара на труда след раждане. Според проучването на EIGE обаче близо 47% от жените работят на непълно работно време, в резултат на което намалява общото им участие на пазара на труда. Проучването показва също така провал на политиката по отношение възприемане на родителството като обща задача от страна на мъжете. Според изследването основно майките се грижат за възпитанието и отглеждането на децата, като процентът на заетост на мъжете в двойките с деца

---

³ „Европейски институт за равенство между половете“, официален уебсайт, Достъпно на: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2015/DE>, Посетено на: 20.01.2019 г.

е 89%, а на жените едва 47%. Сегрегацията на половете на пазара на труда в Германия засяга еднакво силно както жените, така и мъжете, осланяйки се на стереотипите за типично „женски“ и типично „мъжки“ професии. GEI проучването регистрира значителен напредък по отношение изравняване на заплащането на мъжете и жените, въпреки това жените в Германия все още получават с 22% по-ниски възнаграждения от мъжете. Много силен ефект върху изравняване правата на половете оказва образованието. С повишаване степента на образование: намалява рискът от бедност, намаляват различията между мъжете и жените, свързани със заетостта. Статистика сочи, че все още съществува значителна сегрегация между мъжете и жените в сферата на образованието. Процентът на завършилите висше образование мъже е по-висок от този на жените във всички възрастови групи. Пред образователната система на Германия, особено във висшето образование, все още стои въпросът за премахване на стереотипите относно т.нар. традиционно „мъжки“ и традиционно „женски“ сфери, откъдето произтича и аналогичният проблем на пазара на труда. Въпреки предизвикателствата пред образователната система в аспекта на половото равнопоставяне историческият преглед сочи, че жените в Германия никога не са били по-високо образовани от днес⁴.

Домакинската работа също не се разпределя поравно между партньорите в германските семейства, което ограничава времето за социални дейности на жените. Значително повишение се наблюдава по отношение участието на жените в управлението както в частния, така и в публичния сектор, но все още далеч не може да се говори за достигане на целта от равно участие. Силно изразената социална политика на Германия гарантира почти пълна равнопоставеност на половете по отношение на достъпа до здравни услуги. В някои отношения жените са облагодетелствани (например про-

---

⁴ „Защо жените не бива да се примиряват с това“ – <https://www.dw.com/bg/%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%BE-%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BD%D0%B5-%D0%B1%D0%B8%D0%B2%D0%B0-%D0%B4%D0%B0-%D1%81%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80%D1%8F%D0%B2%D0%B0%D1%82-%D1%81-%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0/a-46261178>

дължителността на живота). Недостатъците в сектора са свързани предимно с проблемите на самотните майки.

Принос за ниските резултати в изследванията на Индекса за равенство между половете в Германия има разнородният етнически състав на населението. Особено влияние оказва нарастващото ислямско общество, за което е характерно разделението в свят на мъжете (външния свят) и свят на жените (вътрешния, домашния свят) (Стоянова-Енчева 2015: 120).

Логично е разпространението на политиките за равнопоставеност на половете да се повлиява положително от факта, че канцлер на Федералната република вече 14 години е жена. На практика обаче Ангела Меркел е най-често упрекваната личност от страна на германските защитници на правата на жените и политиката за равнопоставеност на половете, за това, че рядко е заемала категорична позиция в защита на женските права⁵. В този смисъл ефектът върху прилагането на принципите за равнопоставеност между половете, както и възприятията на обществото в тази насока са породени от личността и нейната политическата дейност (Асенов, Стоянова 2013:118).

Слабото представителство на жените в Германския бундестаг на изборите през 2017 г. изглежда амбицира канцлера Меркел да предприеме по-категоричен курс към въвеждане на повече жени в политиката и на отговорни постове. Личният пример, който дава тя като федерален канцлер, е да назначи 7 жени за министри в новия кабинет. Това е почти половината, тъй като общата численост на министрите е 16 души. Победата на Анегрет Крамп-Каренбауер срещу двама мъже кандидати в битката за председателския пост на ХДС е показателна за вътрепартийните нагласи в Съюза. В началото на 2019 г. Ангела Меркел издигна кандидатурата на германският министър на отбраната Урсула фон ден Лайен за поста на председател на Европейската комисия. Не след дълго Фон ден Лайен стана първата жена председател на ЕК. Тези и много други събития дават силна заявка, че германските християндемократи поемат нов курс за по-ефективно прилагане на принципа на равнопоставеност между половете в Германия и ЕС.

---

⁵ Пак там.

ЛИТЕРАТУРА/REFERENCES

1. **Асенов, Стоянова 2013:** Асенов, А., Стоянова, Ст. *Лидерство в управлението*. В. Търново: Фабер, с. 119–121. // **Asenov, Stoyanova 2013:** Asenov, A., Stoyanova, St. *Liderstvo v upravlenieto*. V. Tarnovo: Faber, s. 119–121
2. **Марковска 2015:** Марковска, А. Кой управлява? Жените в политиката, или Джендър аспекти на съвременния политически дебат. *Сборник от национална конференция „Предизвикателства пред представителната демокрация в България“*, В. Търново, с. 15–25. // **Markovska 2015:** Markovska, A. *Koy upravlyava? Zhenite v politikata, ili Dzhendar aspekti na savremennia politicheski debat. Sbornik ot natsionalna konferentsia “Predizvikatelstva pred predstavitelnata demokratsia v Balgaria”*. V. Tarnovo, s. 15–25.
3. **Стоянова-Енчева 2015:** Стоянова-Енчева, О. Жената в Арабската пролет. *Международен журнал „Перспективи“*, бр. 1, София, с. 119–127. // **Stoyanova-Encheva 2015:** Stoyanova-Encheva, O. *Zhenata v Arabskata prolet. Mezhdunaroden zhurnal “Perspektivi”*, br. 1, Sofia, s. 119–127.
4. **Uzunova 2017:** Uzunova, D. The Image of the Woman and Love in the Context of German Romanticism. *Book Series “New Challenges to Security and Development of the Balkans”*, Vol. 4, pp. 336–344.
5. **Uzunova 2018:** Uzunova, D. The Role of Women in the Contemporary Democratic Society. *International Political Science Conference: Development, Democracy and Society in the Contemporary World*. Bucharest, Romania, pp. 373–377.
6. **Mushaben 2001:** Mushaben, J. M. Challenging the Maternalist Pre-sumption: The Gender Politics of Welfare Reform in Germany and the United States. *Women and Welfare: Theory and Practice in the United States and Europe*. Hirschmann, N. J., Liebert, U. (eds.). Rutgers University Press (Retrieved 3 December 2015).